

Справа «Кузнєцов та інші проти Росії»
(“Kuznetsov and Others v. Russia”)
184/02

У рішенні, ухваленому 11 січня 2007 року у справі *«Кузнєцов та інші проти Росії»*, Суд постановив, що:

- було порушено ст. 9 Конвенції щодо свободи релігії;
- було порушено ст. 6 Конвенції щодо права на справедливий судовий розгляд.

Відповідно до ст. 41 Конвенції Суд призначив сплатити заявнику як представнику усіх інших заявників 30 000 євро на компенсацію моральної шкоди та 60 544 євро на відшкодування судових витрат.

Обставини справи

Заявники Костянтин Ніканорович Кузнєцов та 102 інші особи є громадянами Росії, які мешкають у м. Челябінську. Усі вони належать до релігійної організації «Свідки Єгови».

У лютому 1999 року представники громади «Свідки Єгови» підписали договір оренди одного з приміщень професійно-технічного училища для проведення релігійних зборів.

У квітні 2000 року в орендованому приміщенні проводилось заняття з вивчення Біблії, у якому брали участь переважно люди похилого віку з вадами слуху і зору. Збори були відкриті для всіх бажаючих.

Заявники стверджують, що проведенню зборів перешкодила група людей у складі голови регіональної комісії з прав людини (далі – комісія) та двох працівників міліції. «Непрохані гості» наказали негайно завершити збори. Зважаючи на суворий тон представників влади, п. Кузнєцов визнав за доцільне скоритися наказу.

Наступного дня громада «Свідки Єгови» отримала повідомлення про розірвання договору оренди на тій підставі, що “представники адміністрації училища допустили певні порушення під час підписання договору”.

Заявники звернулися із заявою про порушення кримінальної справи за фактом втручання у право на дотримання релігійних обрядів з боку голови комісії та працівників міліції. Однак у порушенні кримінальної справи їм було відмовлено. Заявники також звернулися з цивільним позовом до суду. Втім, отримали відмову у

його задоволенні на тій підставі, що, як зазначалося у судовому рішенні, ними не було доведено наявності причинового зв'язку між прибуттям представників влади на їх засідання та наступним розірванням договору оренди.

Зміст рішення Суду

Заявники скаржились на те, що представники влади своїм втручанням перешкодили їм провести релігійні збори. Заявники також стверджували, що потерпіли від дискримінації через свої релігійні вірування. Вони також вказували, що їм було відмовлено у справедливому судовому розгляді їхніх скарг на відсутність ефективного засобу правового захисту їх прав. Заявники зазначали про порушення ст. 6, 8, 9, 10, 11, 13 та ст. 14 Конвенції.

Суд визнав встановленим той факт, що наказ припинити проведення зборів віддала голова комісії. Натомість заявник лише передав зміст наказу людям з вадами слуху, оскільки працівник міліції не міг цього зробити. Суд вказав, що відповідний наказ слід вважати втручанням у свободу віросповідання.

Суд визнав, що дії голови комісії та міліціонерів не відповідали закону.

Суд відкинув твердження Уряду про те, що у заявників не було необхідних документів для проведення релігійних зборів, оскільки внутрішнє законодавство не вимагає таких документів. Також Суд не прийняв зауваження Уряду, що голова комісії прийшла з метою розслідувати скаргу щодо несанкціонованої участі дітей у релігійному обряді. Адже Уряд не підтвердив це зауваження жодними доказами.

Суд відзначив, що Уряд не подав жодних документів, які б засвідчували повноваження голови комісії. Також Суд встановив, що такі документи не вивчалися і під час розгляду справи національними судами. Натомість у Суду були несуперечливі, тверді докази того, що голова комісії діяла без юридичних підстав та у статусі приватної особи. Залучення двох працівників міліції додало діям голови комісії штучної авторитетності. Адже працівники міліції не були формально їй підпорядковані. А отже, голова комісії не мала права віддавати накази, зокрема наказ припинити збори. Суд зауважив, що до компетентних органів не надходило жодних скарг щодо порушення заявниками громадського порядку. Також попередньо не проводилось жодного офіційного розслідування стосовно діяльності громади «Свідки Єгови». Не було й інших зауважень, які були б підставою для втручання міліції. Отож, на думку Суду, у цьому випадку явно бракувало легальної підстави для перешкоджання релігійній акції, що проводилась у законно орендованому приміщенні.

З огляду на це Суд відзначив, що втручання не було передбачено законом: голова комісії не діяла з добрими намірами, порушуючи при цьому принципи нейтральності на неупередженості стосовно релігійного об'єднання заявників.

Тому Суд постановив, що мало місце порушення ст. 9 Конвенції. Суд не вважав за необхідне досліджувати ті самі факти щодо можливого порушення ст. 8, 10 чи ст. 11 Конвенції.

Стосовно скарги на порушення ст. 6 Конвенції Суд насамперед визнав неузгодженими окремі висновки національних судів. Зокрема, Суд був здивований тим, що, незважаючи на визнання національними судами і факту прибуття представників державних органів на засідання зборів, і факту завчасного припинення зборів, суди відмовились вбачати причинний зв'язок між цими двома обставинами. До того ж, суди не запропонували якимось іншим альтернативним поясненням завчасного розпуску зборів.

Суди, як випливає з їхніх рішень, схильні були вважати факт прибуття голови комісії на збори і факт розпуску зборів заявником звичайним збігом обставин. Цей підхід дозволив їм уникнути розгляду скарги заявника по суті (йдеться про твердження заявника про те, що ані голова комісії, ані представники правоохоронних органів не мали законних підстав для втручання у релігійну відправу). Таким чином, сама суть проблеми заявника, а саме: порушення права на свободу релігії, залишилася поза межами судової оцінки.

Суд дійшов висновку, що національні суди не виконали обов'язку щодо викладу мотивів своїх рішень і не продемонстрували справедливий та однаковий підхід до заслуховування сторін. Тому Суд визнав порушення ст. 6 Конвенції.

Суд вирішив, що не було необхідності розглядати окремо скарги щодо порушення ст. 13 та ст. 14 Конвенції.